

Tanıtım

Tema: Coğrafyanın Doğası

Konu: Niçin Coğrafya Öğrenmeliyiz? Coğrafya Biliminin Gelişimi

Alt Konu: Coğrafya Öğrenmenin Önemi ve Coğrafi Bakış Açısı - Coğrafya Biliminin Gelişimi ve Coğrafya Bilimine Katkı Sağlayan Önemli Bilim İnsanları

Temanın Amacı: Coğrafya öğrenmenin önemini çözümleyebilme, Coğrafya biliminin gelişimi hakkında bilgi toplayabilme

Anahtar Kavramları: beşerî coğrafya, beşerî ortam, buz küre (kriyosfer), coğrafya, coğrafi bakış, coğrafi ortam, doğal ortam, fiziki coğrafya, hava küre (atmosfer), su küre (hidrosfer), taş küre (litosfer), yaşam küre (biyosfer)

Köprü Kurma

İbrahim Müteferrika'nın , Usûlü'l-hikem fî Nizâmi'l-ümem (Milletlerin Düzeninde Bilimsel Yöntemler) adlı eseri

17. Yüzyıl sonları ve 18. Yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Ülkesinde yaşayan matbaacı, yazar ve tercüman olan İbrahim Müteferrika, Usûlü'l-hikem fî Nizâmi'l-ümem (Milletlerin Düzeninde Bilimsel Yöntemler) adlı eserinin ikinci bölümünde coğrafya biliminin faydalarından söz eder. Avrupa ülkelerinin coğrafya bilimine önem vermesi sayesinde toprağın ve suyun, yani karaların, denizlerin ve okyanusların durumunu tespit ederek coğrafi keşifler yaptıklarını, böylece farklı kıtalarda sömürgeler kurarak yer altı ve yer üstü kaynaklarını kontrolleri altına aldıklarını ifade eder. Bu yönüyle coğrafi bakış açısı ve coğrafi bilincin ülkelerin kalkınmasında çok hayati bir yere sahip olduğunu vurgular.

Coğrafya Öğrenmenin Önemi

Coğrafya öğrenmenin çok çeşitli faydaları vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

- Doğal kaynakların sınırlı olduğu bilincini aşıl原因ayan coğrafya, çevreyi daha iyi anlamamızı ve tasarruf bilincinin oluşmasını sağlar.
- Coğrafya bilgisi sayesinde insanlar, doğal afetlere karşı daha hazırlıklı ve bilinçli davranabilirler.
- Coğrafya bilinci ve bakış açısı gelişmiş olan toplumlarda doğal ve kültürel miras değerlerinin korunması konusunda daha hassas davranılır.
- Vatan bilinci ve millî kimlik oluşturmada coğrafi bilgi, bakış ve becerilerin önemli bir yeri vardır.

Okuma Parçası

VATAN MAKALESİ

.... Süt çocukları beşiğini, çocuklar eğlendiği yeri, gençler geçimlerinin sağlandığı yeri, ihtiyarlar dünyadan ellerini-eteklerini çektikleri yalnızlık köşelerini, evlat anasını, baba ailesini ne türlü duygularla severse insan da vatanını öyle duygularla sever.

Bu duygu, yani vatana gönülden bağlanma ve onu sevmeye; sebepsiz yere, sırf insanın tabiatından gelme bir istek değildir. İnsan vatanını sever. Çünkü, Allah'ın insanlara bahşettiği şeylerin en azizi olan hayat, vatan havasını teneffüsle başlar.

İnsan vatanını sever. Çünkü vatan, öyle bir galibin kılıcı veya bir katibin kalemiyle belirsiz hatlardan, sınırlardan ibaret değil; millet, hürriyet, menfaat, kardeşlik, hakları kullanma, hakimiyet, atalara hürmet, aileye sevgi, çocukluk hatıraları gibi bir çok yüce duyguların toplanmasından oluşmuş, mukaddes bir düşüncedir.

Vatan bize kılıcımızın ekmeğidir. Daima kendimize ait, yalnız bize ayrılmış biliriz. Daima kendimizden çok sever, canımızı uğruna feda ederiz...

Namık Kemal /VATAN MAKALESİ

DEĞERLERİMİZ VE COĞRAFYA

Mustafa Kemal Atatürk bir yerde " Vatanını en çok seven, görevini en iyi yapandır." demiştir. Bu açıdan milli değerlerimizin en önemlilerinden biri olan vatan sevgisi coğrafya bilgisi ve bilinçle yakından ilgilidir.

Coğrafi Bakış Açısı

- Coğrafya yeryüzü olaylarının doğrudan bulunulan mekâna ilişkilerini, dağılışını ve bu dağılışın nedenlerini araştırır. Buna coğrafi bakış açısı denir.

Etkinlik 1

11 Yılda 406 Bin 172 Hektar Orman Alanı Fiilen Orman Ekosistemi Özelliğini Kaybetti- Ekoloji Birliği - 27 Ekim 2023

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) Cumhuriyetin 100'üncü yılı nedeniyle ilgili kurum, kuruluş, kişiler ve medyanın katıldığı "Yangından Beteri de Var: Ormanların Ormancılık Dışı Kullanımlara Tahsisi" başlıklı bir panel düzenledi.

Konuşmacıların sunduğu verilere göre, 2012-2022 yılları arasında toplam 406 bin 172 hektar orman alanı fiilen orman ekosistemi olma özelliğini kaybetti.

Her yıl yangınlardan zarar gören orman alanlarının yaklaşık dört katı ormancılık dışı amaçlar için verilen izinler nedeniyle kaybediliyor. Bu durum hem toprak ve su kaynakları arasındaki dengenin bozulmasına, hem de erozyonun artmasına neden oluyor.

Uzmanlar; madencilik, enerji iletim hatları, tarım, hayvancılık, yerleşim alanı açma gibi nedenlerle ağaçların kesildiğini ve ormanların yok edildiğini ifade ediyor. İnceleme yapılan iller içinde madencilikle ilgili ruhsatların en yoğun olduğu il olan Kütahya'da, il yüz ölçümünün yüzde 92'si için maden ruhsatı verilmiş. WWF Viyana'nın yeni raporunda, dünyada ormansızlaşmanın en büyük dördüncü nedeninin madencilik olduğu vurgulanıyor.

Yukarıdaki basın haberinde verilen ve mekânsal bir sorun olan "ormansızlaşma" coğrafi bakış açısıyla ele alındığında, sorunun çözümüne yönelik olarak coğrafi olayın doğal ve beşeri bileşenlerini aşağıdaki kutucuklara yazınız.

Doğal Bileşenleri

Orman
Toprak
Su kaynakları

Beşeri Bileşenleri

Madencilik
Tarım
Hayvancılık
Ormancılık
Ağaç kesimi

Yangınların orman alanlarına verdiği zarara ek olarak, başka hangi faaliyetler ormanların daha fazla yok olmasına neden olmuştur?

Tarım alanı açma, hayvancılık, yerleşim alanı elde etme ve madencilik gibi faaliyetler nedeniyle ağaçların kesilmesi ormanların yok olmasına neden olur.

Orman alanlarının basın haberinde ifade edildiği şekilde yok olmaması için coğrafi bakış açısıyla nasıl bir mekansal planlama yapılmalıdır?

Tarım, hayvancılık, madencilik gibi faaliyetleri yürütmek ya da yerleşim alanı açmak amacıyla ormanların dışında daha uygun yerler tahsis edilmeli ve ormanlar amacına uygun kullanılmalıdır.

Ülke kaynaklarının daha etkin kullanımı için mekansal planlama neden önemlidir?

Doğal kaynaklar israf edilmeden amacına uygun şekilde kullanılmalıdır. Mesela verimli toprakların bulunduğu bir yer sanayi ya da yerleşme amacıyla kullanılmamalıdır.

Örnek 1

Coğrafi bakış açısı, yeryüzünde meydana gelen olayların doğal ve beşeri sistemlere zarar vermeden çözülmesinde önemli bir araçtır.

Buna göre;

- I. Antalya'da seracılık faaliyetlerinin yürütülmesi,
- II. Ankara'da bir nükleer enerji santrali inşa edilmesi,
- III. İstanbul'da ulaşım için yeni metro hatlarının yapılması

konularındaki mekansal planlamaların hangilerinde coğrafi bakış açısıyla hareket edildiği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) I ve III E) II ve III

Antalya ve İstanbul'da planlanan faaliyetler, bu şehirlerin doğal ve beşeri ortamına uygundur. Ancak nükleer santrallerin reaktörlerinin sürekli suyla soğutulması gerektiği için deniz kıyılarına yapılması daha doğrudur. Bu nedenle Ankara'da bir nükleer santral yapılması coğrafi bakış açısından uygun değildir.
Cevap: D

Önemli

Yeryüzünde insanların planladığı bir faaliyet doğal çevreye ve insanlara faydalıysa ya da minimum ölçüde zarar veriyorsa coğrafi bakış açısına uygundur. Ancak doğal ortama ya da insanlara zararlı etkiler meydana getiriyorsa coğrafi bakış açısından uzak ve coğrafi bakış açısından aykırı bir faaliyet demektir.

Örnek 2

Coğrafi bakış açısına göre, coğrafya bilimi yeryüzü olaylarının doğrudan doğruya kendisini değil, bu olayların bulunulan mekânla ilişkilerini, dağılışını ve bu dağılışın nedenlerini araştırır, çeşitli çözüm önerilerinde bulunur.

Buna göre haritadaki numaralanmış alanların hangilerinde önemli bir mekansal sorun olan hava kirliliğinin çözümünde coğrafi bakış açısına daha fazla önem verilmelidir?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

I ABD'nin doğusundaki New York çevresini, IV ise Çin'in doğusundaki sanayi bölgesini göstermektedir. Bu alanlarda yoğun nüfus ve sanayi tesislerinin varlığı hava kirliliğini artırır. Bu nedenle kirliliğin çözülmesinde coğrafi bakış açısıyla hareket edilmelidir.
Cevap: B

Coğrafya Biliminin Gelişimi ve Coğrafya Bilimine Katkı Sağlayan Önemli Bilim İnsanları

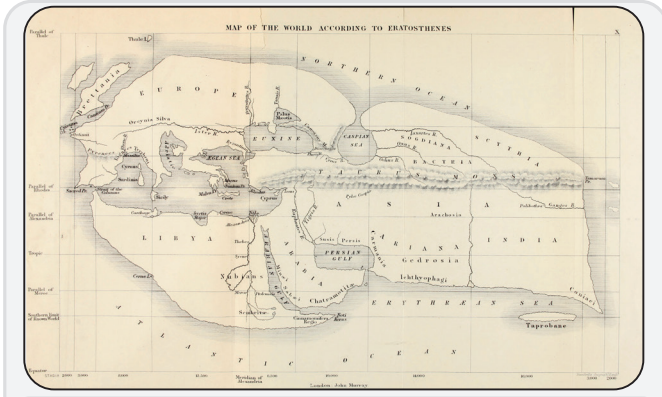
Tarihi Çağlarda Coğrafyaya Katkıda Bulunan Bilim İnsanları

İlkçağ (MÖ 3000-MS 375)	Orta Çağ (MS 375-1453)	Yeniçağ (1453-1789)	Yakınçağ (1789-Günümüz)
Eratosthenes Strabon Batlamyus	Mesûdî Biruni Muhammed İdrisi İbn Batuta İbn Haldun	Piri Reis Kâtip Çelebi Evliya Çelebi A. Ortelius B. Varenius	A.V. Humboldt C. Ritter Vidal de la Blache Ali Tevfik Tanoğlu Besim Darkot Faik Sabri Duran Reşat İzbirak Sırrı Eriç Cemal Arif Alagöz R. Hartshorne Erol Tümertekin Yi-Fu Tuan

- Coğrafya, Latince'de geo (yer) ve graphein (tasvir etmek, belirtmek) kelimelerinin birleşmesiyle "geographica" olarak ifade edilmiştir.
- Coğrafya kelimesi ilk defa milattan önce III. yüzyılda Mısır'ın İskenderiye şehrindeki Eratosthenes tarafından kullanılmıştır.

1. İlk Çağ'da Coğrafya

- İlk coğrafi düşünceler Mezopotamya, Mısır ve Doğu Akdeniz Havzası'nda yaşamış olan eski filozoflar tarafından geliştirilmiştir.
- Aristoteles, Tales, Herodot ve Eratosthenes İlk Çağ'daki coğrafya bilimine katkıda bulunan düşünürlerdir.
- Amasyalı Strabon'un yazdığı 17 ciltlik Geographe (Geografi) ve İskenderiyeli Batlamyus'un yazdığı Geographica Syntaxis adlı eserler coğrafya bilimine katkı açısından önemlidir.
- Eratosthenes, yaz gün dönümünde (21 Haziran) İskenderiye şehri ve Asvan arasında güneş ışınlarının düşme açısındaki farktan yararlanarak bir derecelik meridyen yayını ve dünyanın çevresel uzunluğunu gerçeğe yakın bir şekilde hesaplamıştır.

Eratosthenes'in dünya haritası

2. Orta Çağ'da Coğrafya

- İbn Haldun, "Mukaddime" adlı eseriyle tanınmış ve coğrafi bilgiler açısından önemli noktalara değinmiştir.
- El Biruni "Kanun el Maksudi" adlı kitabında dünyanın boyutları, yarı çapı, çevresi ve eksen eğikliği hakkında önemli bilgiler vermiştir.
- İbn Batuta, 29 yıl boyunca İslam dünyasını ve Hindistan'ı gezerek, bu seyahatleriyle ilgili izlenimlerini bir kitapta toplamıştır.
- El Harizmi "Kitap Suret el Arz" adlı kitabında dünyanın şekli ile ilgili bilgiler vermiştir.
- Muhammed İdrisi, dairesel şekilde bir dünya haritası çizerek iklim tipleri hakkında bilgiler vermiş ve "Kitabu Roger" (Kitab-ür Rüşandi) adlı bir eser yazmıştır.

Muhammed İdrisi'nin çizdiği dünya haritası

- "Arapların Herodotu" olarak da tanınan Mesûdî dünya tarihini konu eden eseri Murûc ez-Zeheb ve Ma'âdin el-Cevâhir ("Altın Bozkırlar ve Cevher Madenleri") ile tanınır.
- Kâşgarlı Mahmud, 1008 yılında Orta Asya'da Kâşgar'da dünyaya geldi. Dönemindeki Türk topluluklarının hangi bölgelerde yaşadığını göstermek amacıyla çizdiği haritaya bazı ulusların yaşadığı bölgeleri de ekleyerek yeryüzündeki belirli bölgeleri gösteren bir dünya haritası oluşturmuştur.

3. Yeni Çağ'da Coğrafya

- Kristof Kolomb, Magellan, Bartelmi Diyaz, Vasco da Gama ve Del Kano'nun yaptığı keşif gezileri ile Yeni Dünya kıtaları ve dünyanın keşfi ile ilgili yeni bilgiler edinilmiştir.
- Katîp Çelebi, Cihannüma (Dünya'nın Aynası) ve Evliya Çelebi seyahatname adlı eserleri ile bu çağda coğrafya açısından önemli bilgiler vermişlerdir.
- Bir Türk seyyahı olan Evliya Çelebi (1611-1682) Orta Doğu, Avrupa ve Kuzey Afrika'da birçok ülkeyi gezmiş, seyahatnamesinde gezdiği yerlerle ilgili bilgileri detaylı bir şekilde anlatmıştır.
- A. Ortelius, ilk modern atlas olarak kabul edilen, 70 harita içeren Theatrum Orbis Terrarum (Dünya Sahnesi Görünümü, 1570) adlı eseriyle bilinir.
- Piri Reis, çizdiği dünya ve Atlantik sahilleri haritası ve Kitab-ı Bahriye isimli eseriyle coğrafyaya önemli katkılarda bulunmuştur.

PİRİ Reis'in Akdeniz haritası

- Seydi Ali Reis, yazdığı Kitâbü'l-Muhîr ve Mir'âtü'l-Memalik adlı eserlerinde coğrafya ve ülkelerin özellikleriyle ilgili bilgiler vermiştir.

! Önemli

- Alman coğrafyacı Bernhardus Varenius'un 1650 yılında yazdığı Geographia Generalis kitabı, çoğu coğrafyacı tarafından modern coğrafyanın kuruluşunun başlangıç eseri olarak kabul edilir.
- Varenius'un bu çalışması coğrafyanın sınırlarını çizerek, coğrafya biliminin astronomik olaylarla ilgilenen, söylençelere dayanan ve efsaneler üreten bir disiplin olmaktan çıkmasını, coğrafyanın ayrı bir bilim dalı ve araştırma alanı olarak kabul edilmesini sağlamıştır.

4. Yakın Çağ'da Coğrafya

- Fiziki coğrafyanın kurucusu kabul edilen Alman Coğrafyacı Alexander Von Humboldt, araştırma ve çalışmalarını "Cosmos" isimli eserinde toplamıştır.
- Beşerî coğrafyanın kurucusu kabul edilen Alman Coğrafyacı Karl Ritter "Mukayeseli Genel Coğrafya" adlı eseriyle tanınır.
- Fransız coğrafyacı Paul Vidal de la Blache bölgesel coğrafyanın kurucusu kabul edilir.
- Bir diğer Alman coğrafyacı Friedrich Ratzel, Antropocoğrafya (Beşerî Coğrafya) isimli eseri ortaya koymuştur.
- Carl O. Sauer, Amerikalı bir coğrafyacıdır. Kültürel peyzajların "fiziksel peyzaj üzerine bindirilmiş formlardan" oluştuğunu ele alan "Kültürel Coğrafyadaki Son Gelişmeler" makalesini yazmıştır.

- Ali Tanoğlu, Türkiye'nin bazı fiziki coğrafya özelliklerini beşerî coğrafya açısından değerlendirmiş, ayrıca Fransız Coğrafyacı Ernest Chaput'un Türkiye'de Jeolojik ve Jeomorfolojik Tetkik Seyahatleri adlı eserini de Türkçeye çevirmiştir.
- Besim Darkot, batılı modern coğrafyanın Türkiye'ye girmesinde büyük katkılar yapmıştır. 1941'deki Birinci Türk Coğrafya Kongresi'nde 7 coğrafi bölgenin sınırlarının çizilmesinde önemli katkısı olmuştur.
- Faik Sabri Duran'ın başta coğrafya atlasları ve haritaları olmak üzere çok sayıda coğrafya, doğa ve gezi kitabı vardır.
- Reşat İzbırak, Cumhuriyet döneminin ilk büyük coğrafyacılarından ve Türkiye'de çağdaş coğrafyanın kurucularından biridir.
- Sırrı Erinç, Jeomorfoloji, Uygulamalı Jeomorfoloji, Klimatoloji, Toprak, Jeoekoloji, Bölgesel coğrafya alanlarında çok sayıda eseri olan coğrafya profesörüdür.

Örnek 3

Orta ve Yeni Çağ'da Türk ve Müslüman bilim insanları yaptıkları çalışmalarla coğrafya biliminin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Aşağıdakilerden hangisi sözü edilen çağlarda yaşamış bu coğrafyacılar arasında sayılmaz?

- A) Katîp Çelebi B) Piri Reis C) Mesûdî
D) İbn Haldun E) İbni Rüşd

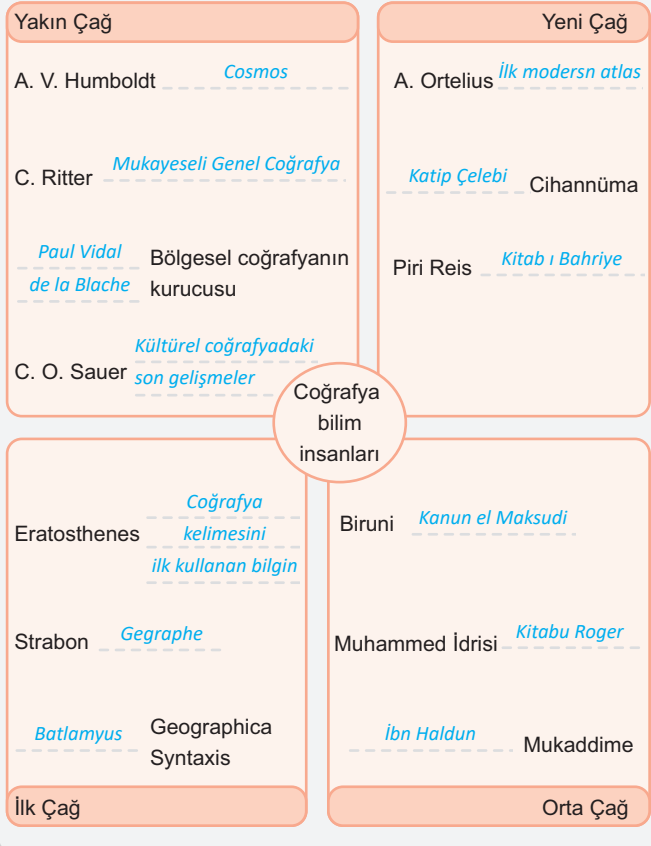
İbni Rüşd, coğrafya alanında eserler vermiş bir bilim insanı değildir. Daha çok felsefe ve din bilimleri üzerinde durmuştur. Cevap: E

COĞRAFYA VE DEĞERLERİMİZ

Atatürk'ün bir vecizesinde "Türk Milleti çalışkandır, Türk Milleti zekidir. Çünkü Türk Milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir. Türk Milleti'nin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müspet ilimdir." diyerek sözünü ettiği ilimlerden biri de coğrafyadır. Coğrafyanın geçmişine bakıldığında Türk ve Müslüman bilim insanları "çalışkanlık" değerini bizlere kazandırma konusunda yaptıkları olağanüstü gayret ve çalışmalarla örnek olmuşlardır..

Etkinlik 2

Aşağıdaki frayer diyagramında tarihi çağlarda coğrafya biliminin gelişiminde rol oynayan bazı önemli bilim insanları ya da eserleri verilmiştir. Boş bırakılan yerleri doldurunuz.

Örnek 4

Orta Çağ'da yaşamış müslüman bir seyyah ve coğrafyacısıdır. 29 yıl süren seyahatleri boyunca Kuzey Afrika, Orta Doğu, Orta Asya, Hindistan ve Çin gibi geniş bir coğrafyayı gezdi. Yazdığı seyahatnamesi, dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik hayatına dair zengin bilgiler sunar. İslam dünyasının en önemli gezginlerinden biri olarak kabul edilir ve Marco Polo ile karşılaştırılır. Özellikle seyahat ettiği yerlerdeki yönetim şekilleri, ticaret yolları ve dini uygulamalar hakkında ayrıntılı gözlemler yapmıştır.

Yukarıda bazı özellikleri açıklanan coğrafya bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbn Batuta B) İbn Haldun C) Biruni
D) Muhammed İdrisi E) El Harizmi

Sorunun öncülünde özellikleri açıklanan ünlü seyyah ve coğrafya bilim insanı İbn Batuta'dır. Cevap: A

Coğrafyanın Doğası Ünitesinde Neler Öğrendik? (1. Ünitenin Özeti)

- Coğrafya biliminin konusunun insan ve doğal ortam arasındaki ilişkiler olduğunu,
- Doğal ortamın; atmosfer, litosfer, hidrosfer, kriyosfer ve biyosferden oluştuğunu,
- Doğal ortamların insan yaşamını ve faaliyetlerini, insanın da doğal ortamları etkilediğini,
- Hava küre, su küre, yaşam küre, buz küre ve taş kürenin birbirlerini etkilediğini,
- Coğrafyanın fiziki ve beşeri coğrafya olarak iki bölüme ayrıldığını,
- Fiziki coğrafyanın Toprak Coğrafyası, Biyocoğrafya, Klimatoloji, jeomorfoloji ve Hidroğrafya gibi alt dallara ayrılırken; Beşeri Coğrafyanın Yerleşme, Nüfus, Ekonomik, Siyasi ve Tarihi Coğrafya gibi alt dallara ayrıldığını,
- Coğrafya öğrenmenin insanlara çok farklı beceriler, değerler ve geniş bakış açıları kazandırdığını, bunlardan en önemlilerinden birinin de vatan sevgisi olduğunu,
- Mekansal sorunların çözümünde coğrafi bakış açısının nasıl yapıldığını ve coğrafyanın yeryüzündeki doğal ya da beşeri kaynaklı bir çok sorunun çözümünde bir anahtar olduğunu,
- Coğrafya biliminin geçmişten günümüze doğru gelişiminde bir çok bilim insanının katkılarının olduğunu ve bunların içerisinde çok önemli Türk ve Müslüman bilim insanları olduğunu öğrendik.

Cevap Anahtarı

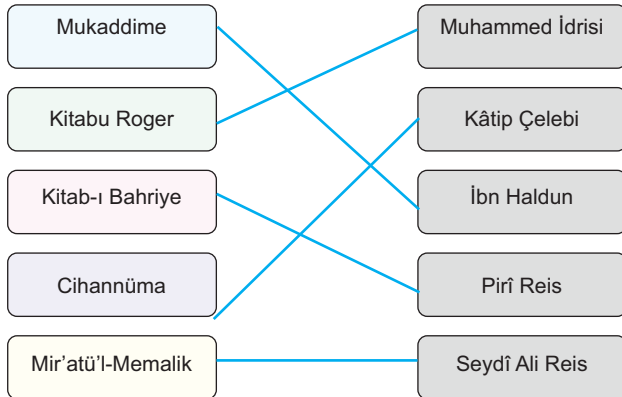
1.D 2.B 3.E 4.A

- Coğrafya biliminin gelişmesinde önemli katkıları olmuş, geçmiş çağlardaki bazı bilgilerle ilgili bilgiler şunlardır:
 - İlk Çağ'da Amasya'da yaşamıştır. Geographika (Antik Anadolu Coğrafyası) adlı 17 ciltlik bir çalışma yapmıştır. Gezdiği ve gördüğü yerleri ansiklopedik tarzda tasvir etmiştir.
 - Modern jeolojide "Tethys" olarak bilinen çok eski bir denizin varlığından söz etmiş ve bugün Hindistan'ın olduğu bölgenin bu su kütlesi ile kaplı olduğunu yaptığı tortul tabaka gözlemlerinden yola çıkarak anlamıştır. Dünya'nın ekliptik eğiminin değerini tam doğru olarak hesaplamış, Dünya'nın çevresi, yüz ölçümü, hacmi ve çapı gibi konularda bilgiler vermiştir.
 - Ortalama yükseklik hesaplamalarını, yer şekillerinin incelenmesinde izohips ve izobat eğrilerinin çizilmesini, profil ve kesit çıkarılmasını ortaya koymuştur. Güney Amerika'nın batısındaki soğuk su akıntısını keşfetmiştir.

Bu bilgilerin adlarını aşağıya yazınız.

I	II	III
Strabon	Biruni	A.V. Humboldt

- Aşağıda coğrafya biliminin tarihî gelişim sürecinde, coğrafyaya katkıda bulunan bazı bilim insanları ile yazdıkları eserler verilmiştir. Bunları doğru şekilde çizgilerle eşleştiriniz.

18. Yüzyılda yaşamış olan İbrahim Müteferrika, Usûlü'l-hikem fî Nizâmî'l-ümem (Milletlerin Düzeninde Bilimsel Yöntemler) adlı eserinde coğrafya bilgisine, pusula ve harita okumaya önem veren milletlerin dünyanın farklı alanlarının keşfedilmesinde başarılı olduğunu ve bu sayede yeryüzünün farklı alanlarını kontrolleri altına alarak doğal kaynakları amaçları doğrultusunda kendi ülkelerine taşıdıklarını ifade eder.

Haritadaki numaralandırılmış ülkelerin hangileri, özellikle İbrahim Müteferrika'nın sözünü ettiği araştırmalara ve çalışmalara ağırlık verdiği için yeryüzündeki egemenlik alanını daha fazla genişletmiştir?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve III
D) II ve IV E) III ve IV

- Bir ülkede orman, toprak, su gibi tüm doğal kaynakların etkin ve verimli kullanılması, coğrafi bakış açısıyla hareket edilmesi ve bireylerin sürdürülebilir kaynak kullanımını dikkate almasıyla mümkün hâle gelir.

Bu anlayışa sahip bireylerden oluşan bir toplumda aşağıdaki davranışlardan hangisinin görülme olasılığı daha azdır?

- A) Yağmur suyunun depolanarak, yağışın azaldığı dönemlerde bahçe sulamada kullanılması
B) Okunmuş gazete, dergi, karton koli ve karton kutuların kağıt fabrikalarına gönderilmesi
C) Tarım alanlarında salma sulama (vahşi sulama) yerine damla sulama yönteminin uygulanması
D) Sanayi tesislerinde karbon salınımının azaltılması için, fabrika bacalarına filtre takılması
E) Bataklık ve sığ sulak alanların kurutulmasıyla tarım ve hayvancılık için değerlendirilmesi

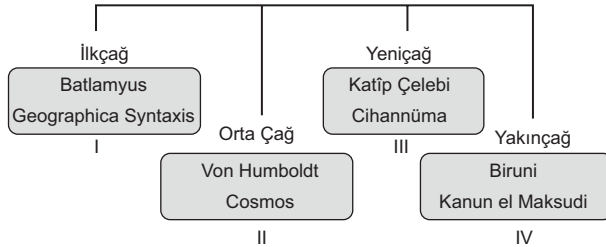
5. Dünyanın bazı bölgeleri doğal koşullar bakımından yaşama uygun olmamasına rağmen, çeşitli doğal kaynakların çıkarılmak istenmesi gerekli görüldüğünden bu alanlarda geçici de olsa yerleşmelere rastlanabilir.

Coğrafi bakış açısından düşünüldüğünde haritadaki numaralanmış alanlardan hangisi sözü edilen yerlere örnek verilebilir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

6. Aşağıdaki tarih şeridinde belli tarihi çağlarda coğrafya bilimine önemli katkılarda bulunmuş bilim insanları ve bu bilim insanlarının yazdığı eserler verilmiş, ancak bir hata yapılmıştır.

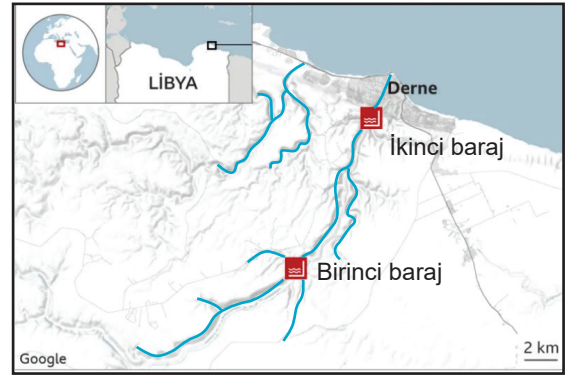

Bu hatanın giderilmesi için hangi numaralarla gösterilen bilim insanlarının yerleri değiştirilmelidir? Aşağıdaki kutucuğa yazınız.

II ve IV

7. Libya'nın doğusunda meydana gelen ve ölü sayısının 3 bini geçtiği sel felaketi tarihin en yıkıcı sellerini akıllara getirdi. Su mühendisliği uzmanları, Derne şehrinden yaklaşık 12 km uzaklıktaki birinci barajın yoğun yağış nedeniyle önce çöktüğünü ve suyun nehir vadisinden aşağıya, Derne'ye daha yakın olan ve mahallelerin sular altında kaldığı ikinci baraja doğru sürüklendiğini söyledi. Barajların taşması ve yıkılması felaketin boyutlarının artmasına yol açtı.

15 Eylül 2023 / Basından

Yukarıdaki basın haberi ve harita coğrafi bakış açısına göre değerlendirildiğinde;

- I. Felakete yol açan coğrafi olay Libya'nın kuzey doğusundaki Derne şehrinde etkili olmuştur.
- II. Haritada verilen birinci ve ikinci baraj, Derne Şehri ve mahalleler coğrafi olayın beşeri bileşenleri iken; meydana gelen yoğun yağış, taşan akarsular ve nehir vadisi coğrafi olayın doğal bileşenleridir.
- III. Derne şehrinde meydana gelen sel, insanların ölmesine ve mahallelerin sular altında kalmasına neden olmuştur.
- IV. Su mühendisleri, Derne Şehri'nin Libya'nın batısındaki alana taşınmasını ve haritada gösterilen barajlara ek olarak yeni barajların yapılmasını, bu mekânsal sorunun çözümü olarak görmektedir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız IV C) I ve III
D) I, II ve III E) I, II ve IV

Cevap Anahtarı

3.C 4.E 5.C 7.D